

De Middeleeuwen

het leven in de middeleeuwen

Na de val van het Romeinse rijk begonnen de Middeleeuwen. Ze noemde deze periode de Middeleeuwen, omdat het de periode was van 1000 jaren tussen het beschaafde Romeinse rijk en de beschaafde Renaissance in.

In de Renaissance waren veel mensen namelijk erg onder de indruk van de tijd van Grieken en Romeinen. Alles wat tussen hun eigen tijd en de tijd van Grieken en Romeinen zat vonden ze helemaal niet belangrijk; dat noemde ze de Middeleeuwen.

Een andere tijd

De mensen zagen de Middeleeuwen als een tijd vol vechtjassen, uitbundige feesten en toernooien op de kastelen, een tijd van beulen die handen afhakten en heksen verbrandden. Nu weten we dat dit beeld niet helemaal klopt. De mensen in de Middeleeuwen waren niet onbeschaafder dan wij: ze leefden alleen onder andere omstandigheden.

De geschiedenis van de Middeleeuwen gaat over een hele lange tijd, wel 1000 jaar. Daarom verdelen we deze tijd vaak in twee stukken: de vroege Middeleeuwen van 500 tot 1000 na Christus (tijd van Monniken en Ridder), en de late Middeleeuwen van 1000 tot 1500 na Christus (Tijd van Steden en Staten).

Het leven op het platteland

Op het platteland leefden de boerenstand en de adelstand. Tussen die twee was een groot verschil.

De mensen van de adelstand voelden zichzelf veel belangrijker dan de boeren. Als een boer een man van adel tegenkwam, dan boog hij diep, als teken van respect. Ze spraken deze edelman ook aan met 'u' en 'heer'.

Als je als boerendochter of -zoon geboren was, mocht je niet met iemand van adel trouwen. De meeste boeren bezaten zelf geen land. Dat huurden of pachtten ze van de eigenaar, vaak een edelman.

Ze werkten op het land en zorgden voor het eten van deze edelman. Ze voerden reparaties uit aan het kasteel en verrichtten hand-en-spandiensten. De man van adel beschermde de boeren tegen rovers en andere vijanden. Dat was de afspraak.

Wonen op de boerderij

In de Middeleeuwen was de boerderij een plaats om te werken en om te wonen. De stal en de woonruimte lagen naast elkaar. In de winter leefden mensen en dieren vaak in dezelfde ruimte.

In het midden van de boerderij was een openhaardplaats. Er waren geen plafonds, omdat de rook via een gat in het dak of de gevel moest kunnen wegtrekken.

De mensen sliepen, aten, kookten, kortom leefden met elkaar in één en dezelfde ruimte.

Het levensritme van de boeren werd bepaald door de seizoenen. Als het oogsttijd was, stonden ze heel vroeg op en gingen ze vroeg naar bed. Zo lang het licht was werkte de middeleeuwer, behalve op zondag en op christelijke feestdagen.

Man, vrouw en kinderen werkten mee op de boerderij. Er wordt vaak gezegd dat de mensen in de Middeleeuwen niet zo schoon waren. Vergeleken met ons misschien niet, maar er was zeker aandacht voor hygiëne.

Het was een goed gebruik om eenmaal per week te baden. 's Ochtends en voor het eten waste men gezicht en handen. Nadat de bedden aan kant waren gedaan en eventueel gelucht, werd de tafel weer op zijn plaats gezet en ging het vuur aan.

Zo was er warm water, wat bijvoorbeeld nodig was voor de warme maaltijd tussen 12.00 en 13.00 uur. Dat eten bestond vaak uit een stoofpot van groenten en soms vlees of worst. De mensen dronken melk en licht alcoholisch bier, de volksdrank van de middeleeuwer.

Vorken kenden ze nog niet in de Middeleeuwen. De mensen aten met de hand of gebruikten een mes en een lepel. Een doek die ze over de schouders droegen, werd gebruikt om de handen aan af te vegen.

De kerk

De godsdienst was in de Middeleeuwen erg belangrijk. De paus was hoofd van deze kerk.

Veel mensen konden niet lezen. Daarom vertelden priesters in de kerk uit de bijbel. Mensen maakten ook voorstellingen op kerkmuren en in kerkmuren.

De kerk leerde de mensen dat ze ooit in het paradijs hadden gewoond. Daar hebben de eerste mensen, Adam en Eva, het zelf verknoeid. God strafte hen daarvoor.

Voortaan moesten ze heel hard werken op het land. Ze konden ziek worden en doodgaan. En nog erger, de duivel probeerde hen naar de hel te krijgen. Maar als mensen naar God en de kerk luisterden, godsdienstig leefden en goede daden deden, dan zouden ze na hun dood naar het paradijs mogen.

Het kasteel

Kastelen horen bij de Middeleeuwen. Een kasteel was een huis van een adellijk heer, waarin hij zich goed kon verdedigen tegen vijanden.

Eerst waren de kastelen heel eenvoudig. Op een heuvel werd een houten toren gebouwd. Eromheen bouwden ze nog een soort muur van puntige palen. Zo konden ze zich verdedigen tegen vijandige burens.

Later werden kastelen gebouwd met muren van bijna één meter dik. Zo konden de adellijke heren zichzelf nog beter verdedigen. Om het kasteel lag een diepe gracht met een brug die je kon ophalen.

Adel

Adellijke mensen waren in de Middeleeuwen het machtigst. Zij woonden in de kastelen. Als je vader van adel was, dan was jij dat automatisch ook.

De allerhoogste adellijke mensen waren keizers en koningen. Zij heersten over het land. Hertogen, graven en soms bisschoppen leenden grote gebieden van die keizers en koningen.

Die hertogen en graven op hun beurt leenden stukken land aan andere adellijke mensen. In ruil betaalden ze elkaar. Dat kon met geld, maar ook door hem te helpen als het oorlog was.

De adel was eigenaar van stukken land. Ze waren ook de baas over de mensen die er woonden. Men noemde deze edelmannen ook wel landsheren, omdat ze land in hun bezit hadden.

Ridders

Een ridder was soms een edelman. Hij was in dienst bij een machtig heer. Hij hielp het kasteel beschermen en vocht voor zijn heer als er oorlog was.

Als een adellijke jongen ongeveer 17 jaar was, kon hij tot ridder worden geslagen. De ridder moest beloven dat hij voor zijn heer zou vechten en de armen zou beschermen.

Een hoge adellijke heer legde hem dan een zwaard op zijn schouder en verklaarde dan plechtig dat hij ridder was.

Als er geen oorlog was, gingen ridders naar toernooien. Daar streden ze tegen elkaar. Voor de bewoners van zo'n kasteel was dat een groot feest.

De stad

Bij rivieren en bij grote kastelen kwamen mensen vaak samen om te handelen.

Schepen met goederen uit andere landen legden aan. Boeren kwamen er hun waren aanbieden op de markt.

Amsterdam met stadsmuur Collectie AHM

Op zulke plaatsen gingen steeds meer mensen ook wonen: handelaren en timmerlui, schoenmakers, kappers, bakkers. Ze hadden elkaar allemaal nodig. Zo ontstonden op verschillende plaatsen in het land langzaam nederzettingen.

Deze werden steeds groter. De landsheer was nog steeds de baas, maar de mensen in de nederzettingen gaven hem geld en in ruil daarvoor mochten ze de nederzetting stad noemen en zelf hun stad besturen.

Aan de naam van een stad kun je vaak zien waar hij ooit is gebouwd. Amsterdam is gebouwd bij een dam in de rivier de Amstel. Valkenburg is gebouwd bij een kasteel of burcht.

Brandgevaar

Brand in Middeleeuws Stadhuis Collectie AHM

De eerste steden waren gebouwd met huizen van hout met daken van stro. Heel gevaarlijk! Begon er brand in een huis, dan stond binnen de kortste keren de hele stad in brand.

Er waren dan ook strenge regels waar de mensen zich aan moesten houden: elke avond het vuur doven, een ladder en een emmer met water in huis hebben, geen brandje stoken in de straten.

Rond 1200 ontdekten de mensen hoe ze bakstenen konden maken. Daarmee bouwden ze huizen met stenen muren en schoorstenen.

Veilig

Om zich te beschermen liet het bestuur van een stad een muur om de stad bouwen, als het kon met water eromheen.

In de muur kwamen poorten met dikke deuren. In tijden van gevaar gingen de stadspoorten dicht.

Aan het bouwen van die muur moest elke burger een steentje bijdragen.

Stadspoort Collectie AHM

Wist je dat?

- Het verhaal over Luilekkerland was heel populair in de Middeleeuwen. Alles eens op zijn kop zetten. Lekker lui genieten en smullen. Vooral bij arme boeren hoorde men zo'n verhaal graag.
- Een andere manier om de boel eens op zijn kop te zetten was carnaval. Nog zo'n uitvinding uit de Middeleeuwen. Een van de kinderen werd dan de baas van een dorp of een stad. En dan maar feesten en eten en drinken. Met dierenmaskers op trokken de mensen rond en dreven de spot met hoge en adellijke personen. Op vastenavond hield het feest op. De mensen begonnen aan de vasten.
- Een edelman ging vaak op valkenjacht. De valk is een roofvogel. Die valk ving vogels uit de lucht. Maar de edelman had hem vast met een koord aan zijn poot. Ving de valk een vogel, dan was de buit voor de edelman, want de valk kon niet wegvliegen.
- In de late Middeleeuwen stuurde men misdadigers steeds vaker op bedevaart of pelgrimstocht naar een heilige plaats heel ver weg. Op die manier waren ze een flinke tijd van zo iemand af.